

בחינת בגרות במבחן הזמן: על הספר ועל הסרט

ישראלה וייס

מבוא

קהל היעד של הרומן **בחינת בגרות** הוא קוראים בגיל ההתבגרות. הספר עוסק בבעיות האופייניות לגיל הזה ומשותפות לגיבורים ולקהל הקוראים, כגון זוגיות בתקופת התיכון, קיום יחסי מין והתמודדות עם התוצאות. גלילה רון-פדר אינה יוצאת נגד תופעת קיום יחסי מין בקרב בני הנוער, אלא מוסרת להם מידע מעשי. לרומן **בחינת בגרות** יש רומן המשך ושמו **שנה מעוברת**, המתמודד עם נושא ההיריון והלידה בעקבות יחסי המין האלו. במאמר הזה אתמקד ברומן **בחינת בגרות**.

הספר הוא חלק מז'אנר שנקרא "ספרות גיל ההתבגרות", ולו שתי משמעויות. על פי משמעות אחת, שמבוססת על גיל הקוראים, הז'אנר הזה כולל את היצירות – מכל הסוגים – המיועדות למתבגרים בני 12-18. על פי משמעות אחרת, המבוססת על נושא הספר, הכוונה לספרות שנועדה לסייע למתבגר בפתרון של בעיות שמטרידות אותו בגיל הזה. "הספר משמש מעין תחליף להתייחסות של ההורים (שהם, בדרך כלל, עסוקים או נבוכים), נותן את התשובה הנכונה באמצעות סיפור דומה על המתבגרים האחרים, וכך מסייע למתבגרים בהתמודדות עם פחדים ועם חוסר מידע" (ברוך 2002, עמ' 9).

הספר הוא בדיוני, וגלילה רון-פדר כתבה בפתירתו: "הדמויות המופיעות בספר הן כולן בדויות. כל דמיון בינן ובין אנשים במציאות אינו אלא מקרי בלבד." כדי להוסיף לדברים תוקף מדעי נכתב הספר בשיתוף פעולה עם הגינקולוג ד"ר עמירם אדוני, והוא מציין בפתחה לספר: "כל

המידע הרפואי המופיע בסיפור הוא בדוק ומהימן מבחינה מדעית. הדמיון בינו ובין המציאות אינו מקרי כלל וכלל." הספר מספק מידע פרקטי לנערות ולנערים שמצויים במערכות יחסים זוגיות. במאמר הזה אאפיין את הפואטיקה של הספר **בחינת בגרות**, ואשווה אותו לעיבוד הקולנועי שביים אסי דיין.

הסיפור הריאליסטי לגיל ההתבגרות

הסיפור הריאליסטי ב"מהותו-תפיסתו הוא על-זמני" (אוכמני 1979, 265). "נושאי הריאליזם בספרות הם כל תופעות החיים" (ריבלין 2001, 61). הריאליזם פיתח תבנית סגורה: עלילה ליניארית, לשון אופיינית לכל דמות בהתאם לשייכותה החברתית ומספר כול-יודע.

הרומן הריאליסטי לגיל ההתבגרות מציב במרכזו גיבור או גיבורה מתבגרים בטווח הגילים 12-18. הגיבורים הם דמויות ממוצעות שמוכרות לקורא מן החיים, ולכן הוא יכול להזדהות עמן. מקום ההתרחשות צפוי ומוכר. כדי ליצור תחושת אובייקטיביות, התערבותו של המספר מצומצמת. הסיפור כתוב בגוף ראשון, כתיאור מפי הגיבור החווה את האירועים, או בגוף שלישי, כתיאורו של מספר כול-יודע. הסיפור מתרחש במשך כשנה – שנתיים מחיי המתבגר. אשר ללשון: הרומן מחקה את שפת דיבורם של הגיבורים במציאות – שפה ממשלב לשון בינוני-נמוך, ובכלל זה שימוש בסלנג אופייני.

הנושא המרכזי ברומן הוא בעיות שמעסיקות את הנוער בגיל ההתבגרות, ומטרתו לעתים "לגרום למתבגר להתנהג באופן מסוים, הסיפור מעביר מסרים דידקטיים מוסויים מבלי לנקוט עמדה, כביכול. הסיפור מציג עובדות ומניח לקורא להסיק מסקנות בעצמו" (ברוך 2002, 10).

מחבר הסיפור הריאליסטי שואף לתיאור אותנטי כדי לקרב את הקורא אל המציאות, ולכן הוא נמנע מלהסתיר אותה כהווייתה. הסיפור על נערים אחרים מקנה בעקיפין למתבגר מידע בנושא המין, ההיריון הלא רצוי וכדומה. כדי לכוון את הקורא המתבגר להתנהגות מסוימת, משובצים

בסיפור מסרים דידיקטיים מוסווים מתוך ההנחה שהקורא יסיק את המסקנות "הנכונות" בעצמו.

ההיבטים החינוכיים של הז'אנר הריאליסטי: הקורא בן-גילו של הגיבור הנמצא במצב דומה למצבו מזדהה עמו. למשל, הוא מבין שהסבל קיים גם אצל אחרים – יש בכך כדי להפחית את תחושת הבדידות, והוא מתעודד מכך. באופן כללי, הספרות הריאליסטית מחנכת לערכים.

הרומן "בחינת בגרות" – רומן ריאליסטי לגיל ההתבגרות

ברומן זה מתקיימות שתי המשמעויות של הקטגוריה "רומן לבני הנעורים". זוהי יצירה שקהל היעד שלה הוא מתבגרים, והרומן נדרש לבעיות המעסיקות אותם. שמו של הספר **בחינת בגרות** מעיד על גיל הגיבורים: הם נבחנים בבחינות אחרונות בבית הספר שנקראות בשם הזה, אך הוא רומז לבחינה נוספת שאינה חלק מלוח הבחינות, והיא תעיד על בגרותם באמצעות התמודדותם עם ההיריון הלא מתוכנן של הגיבורה.

הרומן **בחינת בגרות** שייך לז'אנר ספרות גיל ההתבגרות מסוג הספרות הריאליסטית. הסופרת מתארת את המציאות באופן אמין ומתייחסת למרכיבים החשובים בעיניה להבנת השתלשלות העניינים.

מקום ההתרחשות הוא העיר ירושלים, אך מאפייני המקום כלליים, ולכן האירועים יכולים להתרחש בכל מקום. המקומות המוזכרים בעיר הם בית הספר, מגרש הכדורסל, חדרה של אורנה, חדרה של רותי, ביתו של רוני, כיכר הדווידקה ועיר ירושלים, וכן מוזכר הטיול השנתי בסיני (16, 101). הגיבורים, מתבגרים בני 17, עוסקים בנושאים המעניינים את בני הגיל הזה: בילויים, חברויות, ספורט ומין. הספר פונה לבני גילם המתלבטים בדילמות דומות ומציע תשובות לשאלותיהם.

משך העלילה: הסיפור מתרחש במשך שנה מחיי המתבגרים – מסוף כיתה י"א ועד סוף י"ב, ממש לפני גיוסם. תחילת העלילה במשחק הגמר בכדורסל בין הכיתות השביעיות לשמיניות (7). רוני בשביעית, ובזכותו הם

מנצחים במשחק את קבוצת הבוגרים. סיומו של הרומן לפני הגיוס של בני המחזור. רוני אמור לצאת לקורס טיס, ואמו מקווה שהוא יוותר עליו (145). המספר מציג מידע מעשי בנוגע לקיום יחסי מין בטוחים בגיל ההתבגרות ותומך בקיום יחסים עם בני זוג קבועים. אין הוא נוקט עמדה מתחסדת, שעלולה ליצור דיסוננס אצל קהל הקוראים המתבגר, אלא מתייחס אל המצב הנתון ומנסה מתוכו ליעץ למתבגר על אופני ההתמודדות.

המספר

המספר הוא כול-יודע, ובספר משולבים סיכומי אירועים ומחשבות של הגיבורים בגוף שלישי. לדוגמה, בתחילת הרומן מתואר משחק כדורסל, ובמהלכו מתוארות מחשבותיה של אורנה בגוף שלישי: "מדוע היה עליו לעצור ולהשתהות כל-כך דווקא לידה?" (8). הדיאלוגים נמסרים לעתים כסיכום, אך רובם נמסרים כלשונם – כשיח בגוף ראשון – ובכך תורמים לתחושת האמינות של הטקסט.

המספר מזדהה עם גיבוריו. כשהוריו של רוני נוסעים לחופשה, המספר אומר בהתלהבות: "זאת היתה מתנה משמים. שלושה שבועות תמימים של חופש ושלווה – מה יכול להיות יותר טוב מזה?" (12). כשאורנה ורוני מתלבטים בנוגע להיריון, המספר מתמקד בלבטיו של רוני ובהתייעצויות של אורנה עם חברותיה ומסכם: "זאת היתה החלטה כבדה, לשניהם" (142).

שפת הרומן

הרומן כתוב במשלב לשוני של דיבור, ומשולבים בו קללות, עגה ומושגים צבאיים שבני הנוער מכירים עוד לפני שירותם בצבא. כל הדמויות מדברות במשלב הלשוני הזה, ובכללם המספר הכול-יודע והרופא, לכן אייחד את הפרק הנפרד הזה לנושא השפה.

רוני משתמש לעתים קרובות בשפה דבורה, לפעמים ממשלב לשוני נמוך. לדוגמה, לאחר משחק כדורסל הוא מכריז "אני גמור" (9). כשאורנה שואלת אם הוא אוהב אותה, הוא עונה: "נורא" (29). רוני חושב על עמרי ותמה: "למה הוא רואה בכל 'דפיקה' ניצחון לגבריות שלו?" (30). על חששה של אורנה משימוש בגלולות הוא אומר ליואב: "יש לה כל מיני ג'וקים בראש" (37), ואת עמרי הרכלן הוא מכנה "נבלה" (36) לאחר שזה סיפר ליואב על הקונדומים. כשרוני מעיין בתוצאות בדיקת הדם ומגלה שאין פענוח, הוא כועס ומקלל: "נבלות" (61). רוני מתכנן טיול כדי לתרץ את היעדרותו בעת ההפלה, אך לבסוף מבין שלא יאמינו לו, שבתקופת הבחינות "אף אחד לא יאכל לוקש כזה" (116). כשהם משוחחים על העובר ודמיונו למי מהם, רוני אומר: "יש לנו מספיק צרות אחרות מאשר לעשות על זה טוטו" (122). בוויכוח עם אורנה לגבי מין העובר רוני מציע: "מתערבים!" (132). בפגישה עם הוריו הוא ואורנה מבשרים על ההיריון ועל החתונה: "הוא משך את אורנה... והודיע שהעניין סגור" (143). וליואב, שמנסה להניאו מחתונה, הוא אומר: "העסק סגור" (145), כלומר, ההחלטה סופית.

גם אורנה משתמשת בשפה דבורה. על המחזור המופיע אחת לארבעה שבועות היא אומרת "בול" (24), בשיחה עם רוני היא מכנה את הרגשתה "זיפת" (46). ולהיריון היא קוראת "פנצ'ר" כשהיא שוקלת להפיל (132).

גם חבריהם של אורנה ורוני משתמשים בשפה דבורה שמאפיינת בני נוער: עמרי שואל את רוני אם אורנה "החליטה לתת לך?" (32). יואב מציע לרוני להפנות את אורנה "לחטוף שיחה עם דליה" (37) כדי לקבל מידע על אמצעי מניעה.

רותי מכנה את הריונה הלא רצוי ואת ההפלה שעברה בעקבותיו "דפיקה" (67), ומציעה לאורנה ללכת איתה לגינקולוג, "ואסדר לך את כל העניינים" (70). דליה מקשיבה לאורנה ומשתמשת בטיעונים ובביטויים שאמורים להשפיע עליה להפסיק את ההיריון: "אני לא מאמינה שיש בחור אחד בעולם שרוצה להיתקע בגיל תשע-עשרה עם תינוק ואשה... אני חותמת לכם שתוך שנתיים אתם מתגרשים" (138). על רוני היא מגנה וטוענת שהוא

עומד לצד אורנה ונושא באחריות למצב לא בשל רצונו להמשיך את ההיריון, אלא מפני שהוא הגון: "מפני שהוא רוצה להיות 'פר' אתך" (138). היא משתמשת בביטוי הצבאי "אפטר" (129) כדי להמחיש את מצבו של רוני המסכן: במקום לנוח או לבלות בחופשתו הקצרה, הוא יאלץ לחזור הביתה להחליף חיתולים.

הגינקולוג ד"ר הירשמן מדבר עם אורנה ברמיזה על ההפלה: "תגידי לי מתי נוח לך, ונגמור עם זה" (140).

המספר משתמש בשפה הקרובה לשפתם של המתבגרים. הוא מתאר את התמודדותו של רוני עם אחיו "במלחמה שניהל נגד שני החבלנים הקטנים" (22). כשאורנה מתלוננת על השמנתה, הוא מספר על רוני: "הוא ממש לא הבין מה היא רוצה מהחיים שלו" (97). כאשר אורנה מבשרת להוריה על ההיריון ועל החתונה, היא מנסה, לדברי המספר, "לשכנע את אביה שהשד אינו נורא כל-כך" (143). בקרב החבריה עברה שמועה בנוגע לאורנה "שככה היא תתפוס את רוני לנצח" (144).

חלקים מרכזיים בעלילה נמסרים כדיאלוגים. אין בהם התרחשות ממשית, אלא דיונים בבעיות אופייניות שמעסיקות את המתבגרים. ברובם משתתפים אורנה ורוני, אך אורנה משוחחת גם עם חברותיה רותי, דליה ונירה; ובמיעוטם רוני מתייעץ עם עמרי ועם יואב. הדיאלוגים כתובים בגוף ראשון בשפת הדיבור. כך לדוגמה בשיחת טלפון בין אורנה לרוני לאחר שרוני קנה קונדומים והם קובעים פגישה בערב בביתו. רוני מגדיר את בית המרקחת: "דפוק", ואורנה אינה מתעניינת בבעיותיה של נירה ולכן אומרת: "שהיא 'משתפכת'":

"קניתי, אמר."
"הביאו מלאי חדש לירושלים?" היא צחקה.
"לא יודע," אמר מחייך אל עצמו, "מצאתי איזה בית-מרקחת דפוק שבטח אף אחד לא מגיע אליו."
"איך היה האימון?" שאלה.
"בסדר," אמר.

"נירה אצלי", אמרה אורנה.
"מרכלות?" שאל.
"לא", אמרה, "היא סתם משתפכת. יש לה משבר" (38).

האינטונציה נמסרת באמצעות תיאור של המספר, כמו במקרה הזה כשאורנה צוחקת. במקרים רבים המספר מציין שתיקה של הגיבורים, לרוב כשרוני או אורנה מתוחים ואינם רוצים לריב (60).
אמצעי פואטי נוסף, שמופיע ברומן רק חמש פעמים, הוא הבלטת המילה באמצעות גופן מודגש. בפתיחה המספר מסכם את החלטתה של יעל לא להתאהב: "החלטה נחושה, **שלה** זה אף פעם לא יקרה. **היא** לא תתאהב" (11).

פעמים רוני מדגיש מילים במהלך שיחה כשהוא כועס ודורש הבהרה. בפעם הראשונה – בשיחה עם עמרי, שמתחמק מלומר לו כיצד ביקש מהרוקח קונדומים: "מה שאני שואל זה לא **איפה** קנית אלא **איך** קנית", אמר רוני" (33). בפעם השנייה – כשהוא נעלב וכועס על אורנה בשל שיקוליה לגבי הפסקת ההיריון. רוני רוצה שהיא תשקול בנוגע לעצמה: "למה את לא אומרת להרוס **לך** את החיים?" (132).

אורנה מדגישה את המילים במחשבותיה: כאשר נירה מנסה לשכנעה להפיל, אורנה חושבת: "במקום לחשוב **עליה**, היא חשבה על רוני. במקום לעזור **לה**..." (138). ובעקבות השיחה עם דליה היא מחליטה: "היא לא תישאר כל החיים שלה בהרגשה שהרסה לרוני את החיים **שלו**. לא היא" (130).

ההדגשה מציגה את רוני כישיר וכעומד על שלו, ואילו ההדגשה של דברי אורנה מציגה את מחשבותיה.

גיבורי הרומן

הגיבורים הם בני נוער מירושלים, תלמידי השביעית, ממשפחות מעמד הביניים המתכוננים לבגרויות: בני הזוג רוני ואורנה וחבריהם לשכבה – נירה, רותי, דליה, ליאורה, עמרי ויואב. הדמויות המרכזיות מאופיינות

באופן ישיר על ידי המספר הכול-יודע, ובאופן עקיף – על ידי מעשיהן, דבריהן ומחשבותיהן, ובאמצעות אנלוגיות לחבריהן, וכן שני הרופאים ד"ר תבור וד"ר הירשמן, המשמשים אנלוגיות ניגודיות זה לזה.

אבן בספרו **הדמות בסיפורת** טוען שהדמות הסיפורית בנויה על בסיס של שלושה היבטים, ממש כמו האדם במציאות: מבצעת פעולה, חווה התרחשות פנימית, שלעתים אינה נראית כלפי חוץ, ויש לה תכונות אופי.

אפיון הדמויות נעשה בשני אמצעים: (א) תיאור ישיר של הדמות, של מצבה הנפשי, של אופייה או של מעמדה (אבן 1993, 49); (ב) אמצעי אפיון עקיפים שחושפים את הדמות ואת אופייה, כגון הופעתה החיצונית (אבן 1993, 57), התנהגות שהיא תוצאה של חינוך, מעשים יוצאי דופן ומעשים שגורתיים, סגנון הדיבור (שעליו דנו בפרק הקודם), קונפליקטים שמייחדים את הדמות, חלומותיה (המייצגים את התת-מודע), זיכרונות שמעצבים אותה וסביבתה הפיזית והאנושית.

ניתן ללמוד על הפרט מתוך מערכות היחסים הנקשרות בין הדמויות וכן מתוך השוואה בין דמויות שפועלות בשני כיוונים – של חפיפה ושל ניגוד (אבן 1993, 114).

אבן הציע לבחון את הדמות על בסיס שלושה סולמות:

סולם ההתפתחות – בקצהו האחד: דמות סטטית שכל תכונותיה הנפשיות מוצגות בתחילת היצירה, ובקצהו האחר: דמות שמתנה כל חייה לאורך היצירה (אבן 1993, 34-37).

סולם המורכבות – בצד אחד של הסולם: תכונה מרכזית אחת ותכונות משנה אחדות, ובצד האחר: דמות שמורכבת ממספר רב של פרטים (אבן 1993, 37-42).

סולם מימטי-סמלי מציג את עולמה הפנימי של הדמות. לפיכך אין זה סולם ברור, אלא סולם שמבחין אם הדמות היא טיפוסית או אינדיבידואלית (אבן 1993, 42-44).

בחלק הזה אנתח את הדמויות המרכזיות, אורנה ורוני, את חבריהם הקרובים ואת הרופאים, המשמשים, כאמור, דמויות אנלוגיות:

אורנה

נערה ירושלמית בגיל ההתבגרות, ורוני הוא חברה הראשון. הוריה שמרנים, על פי אפיון ישיר של עמרי: "היא באה מבית שמרני ויש לה אבא חזק שמדכא אותה" (11) וכן על פי מחשבותיה: "אמא שלה כנועה מדי, ונגררה באופן מוגזם אחרי הדעות המיושנות של אבא של אורנה" (77). אורנה מודעת לשמרנותם של הוריה, מכבדת אותם ונמנעת מלהתעמת עמם. כך לדוגמה בתחילת החברות היא מתנשקת עם רוני בסתר, ורק אחר כך בגלוי (30). היא מקנאה בחברותיה דליה ורותי, שמדברות עם אמהותיהן על מערכות יחסיהן בפתיחות, אך מודה, "שגם היא תורמת תרומה ניכרת למערכת הצבועה השולטת בבית שלה" (78). היא מחליטה: "אצלה בבית יגדלו הילדים באווירה הרבה יותר פתוחה ומשוחררת" (77). אורנה ורוני מקיימים מערכת יחסים אוהבת ויציבה. למרות הבית השמרני שבו גדלה, היא מחליטה לקיים עם רוני יחסים אינטימיים. אף שהיא נזהרת, היחסים האלו מביאים לידי היריון. אורנה אינה משתפת את אמה בענייני הזוגיות והמין, ומסרבת בתוקף לשתפה גם כשהיא הרה.

לאורנה אחות צעירה ושמה יעל. יחסיהן טובים. הן נוהגות לשחק דמקה, ואורנה מוותרת ומאפשרת ליעל לנצח. כשאורנה מאוהבת, היחסים עם אחותה מידרדרים, ויעל המתוסכלת מכריזה שאורנה השתנתה והפכה "לאורנה של רוני" (11).

אורנה היא דמות מורכבת שעברה שינוי. בתחילת הרומן היא "הייתה מן השקטות והלא-מתבלטות. לפעולות הייתה באה וכמעט לא משתתפת, ובמסיבות בכלל לא ראו אותה. היא אהבה לקרוא, ניגנה על חליל-צד והכינה שיעורים כמו שצריך" (11). היא תלמידה שקדנית ומצטיינת בלימודיה. בעקבות חברותה עם רוני ואהבתה מתחולל בה שינוי: "בגלל רוני התחילה להופיע במסיבות, ואפילו רקדה בהתלהבות. הבנים גילו בה פנים חדשות... פתאום התברר שאורנה מבריקה ויודעת לספר בדיחות. פתאום התברר שהיא ממש חתיכה. פתאום התגלה שהיא בחורה לעניין.

לגמרי לא סבונית ופחדנית" (39). רוני המאוהב מתאר אותה כך: "יש לה העיניים הכי יפות שהוא ראה בחיים, והגוף הכי דקיק, והמוח הכי מבריק, והחיוך הכי מקסים, והשיער הכי חלק... ולשוחח אתה ולא להשתעמם. לדבר על הכול" (20).

מן הבחינה הרגשית, עמרי מאפיין את אורנה אפיון ישיר: "היסטרית. מכל כאב-ראש היא מצמיחה מחלה ממארת" (20). לאורנה עולם פנימי שמאופיין בעקיפין באמצעות מחשבות טורדניות ולא רציונליות שמציפות אותו: היא מקיימת יחסים עם רוני וחושבת על אביה ועל אחיו של רוני שעלולים להפריע באמצע (26); כשלא הופיעו כתמי דם על הסדין, היא חושבת מה היה קורה אילו היה החתן צריך להציג את הסדין לפני משפחתו כדי להוכיח את בתוליה (29). לאחר שהרתה היא חווה סיוטים בנוגע לעובר (49), פוחדת מאיחור מועד ההפלה (51), מדמיינת את מסירת הילד לאימוץ (50-51) וחושבת "לברוח לאילת... ובעוד עשר שנים לחזור עם נער צעיר ולדפוק על הדלת של רוני ולומר לו: 'בבקשה, אדוני, הנה הבן שלך'", (134). חלק ממחשבותיה מתאימות לסיטואציה: כשהיא חוששת שיזהו אותה אצל רופא הנשים ובמעבדת הדם משום שירושלים קטנה, וכולם מכירים זה את זה (53-54); כשהיא מגלה בטיול ששכחה את הגלולות בבית ואומרת לרוני: "יום אחד צריך להחליט להיפטר מהסיוטים" (103), אך אין היא מצליחה להימנע מלחשוב על התוצאות האפשריות.

אורנה מרבה לבכות במצבי מתח: כשהיא חוששת שהרתה (42) ולאחר שהרתה (113, 115, 118, 126, 134) וכשהיא מבשרת להוריה על חתונתה (143). כדי להתמודד עם המתח היא בולעת כדורי הרגעה (50), כוססת ציפורניים (49) מכה על הכר (112) וגם משחררת לחץ בצעקות (75, 78). רוני רואה בזאת תגובה נורמלית על המתח שהיא שרויה בו (57-58), אך אמה, שאינה יודעת מה הסיבה לכך, דואגת ומנסה לברר את הדבר עם חברתה נירה (74).

אורנה סגורה ואין לה עם מי להתייעץ, ולכן מקבלת את רוב המידע על המיניות מספרי ההדרכה (30-31). אך כשעולה החשש מהיריון, היא נפתחת

ופונה אל רותי כדי לפענח את בדיקת הדם (66), ובהמשך היא מתייעצת גם עם דליה בנוגע לגלולות (104) ולהפלה. היא מתרחקת מחברתה הטובה נירה, שבעבר הייתה מאוהבת ברוני, בתחילה – משום שאינה רוצה לפגוע בה, ואחר כך משום שנירה אינה בקיאה בנושאים המעסיקים אותה. אורנה אינה מעורה ברכילות ומופתעת לגלות שרותי עברה הפלה (67) ושדליה עברה גרידה אחרי הפלה טבעית (107).

אורנה אוהבת את רוני ואומרת לו זאת ישירות: "אני נורא אוהבת אותך" (39). שעות ארוכות הם לומדים יחד לבחינות הבגרות, גם כאשר הם שרויים במתח לקראת ההחלטה על ההפלה (136). אורנה מאופיינת באנלוגיה ניגודית לרוני: היא שקטה ואינה מתבלטת, ואילו הוא מקובל על החברה (11). אורנה מלאת אנרגיות כשרוני מחזר אחריה: היא שרה, מסדרת את חדרה, מכינה שיעורים ומנקה (9-10). לעומתה, רוני המאוהב אינו מסוגל להתרכז בהכנת שיעורים ורק ישן, בוהה ומנסה להבין "מה קרה לו" (10). אורנה מגיבה על ההיריון בהיסטריה, ואילו רוני שקול בתגובותיו (114-115). אורנה משתפת את חברותיה ומושפעת מהן – ורוני, לעומתה, מסתגר בתוך עצמו (130).

חברותיה של אורנה משכנעות אותה שההפלה הכרחית, אבל היא ורוני פונים לצורך התייעצות אל ד"ר תבור ומחליטים להמשיך את ההיריון. יחד הם מודיעים להוריהם שהם מתחננים. אמה של אורנה מפתיעה בתגובתה ומצדדת בהחלטתם להינשא: "אמא שלה הבינה אותה. דווקא היא מכולם הייתה בעד החתונה בלי שום סייגים" (143).

על פי סולם ההתפתחות, אורנה היא דמות משתנה. בתחילת הרומן היא נערה מסוגרת, אך עם תחילת חברותה עם רוני היא נפתחת אליו רגשית וגם פיזית. במקביל היא גם לומדת להיפתח אל בנות שכבתה המנוסות מינית ולהתייעץ איתן. היא מתחילה להגיע למסיבות של בני גילה, לרקוד ולספר בדיחות.

מבחינת סולם המורכבות, אורנה נמצאת באמצע הסולם. היא תלמידה חרוצה, בת טובה ואחות ותרנית. היא גלויה כלפי רוני ולומדת לשתפו במחשבותיה ובקשייה. במצבי לחץ היא מתקשה להתמודד ובוכה לרוב. אשר לסולם המימטי-סמלי, אורנה היא דמות אינדיבידואלית. אנו נחשפים לעולמה הפנימי באמצעות מחשבותיה הטורדניות ופחדיה. חינוכה היה שמרני, אבל היא מנסה להילחם בתוצאותיו מתוך גישה ביקורתית ומחליטה שאצלה בבית הדברים יתנהלו אחרת.

דמויות משנה: חברותיה של אורנה – דמויות אנלוגיות שוות ומנוגדות לה

נירה, חברתה הטובה של אורנה, מופיעה באנלוגיה ניגודית – היא במשבר מתמשך עם הוריה ועם חבריה (40) ומתכננת להסתלק מן העיר (40). היא היתה מאוהבת ברוני אהבה חד-צדדית (39) וכעת מאשימה אותו על שהרס את מערכת היחסים שלה עם אורנה (40). היא מקנאה ברותי על שהתקרבה אל אורנה (75). אורנה אינה משתפת את נירה בחוויותיה האינטימיות משום שאינה רוצה לפגוע בה (76), אך בעת מצוקתה היא משתפת את נירה בהתלבטויותיה בעניין המשך ההיריון. נירה לוחצת עליה באופן נחרץ להפיל, מתוך הדגשת זכויותיו של רוני עד שאורנה חושדת שהיא עדיין מאוהבת בו (138). היא מלווה את אורנה אל ד"ר הירשמן (-137) (139).

רותי מופיעה באנלוגיה ניגודית לאורנה. הוריה פרודים, והיא גרה עם אמה ואחיה (66). חדרה משמש מקום כינוס קבוע לחבריה צעירים – בוגרי בית הספר וסטודנטים (66). רותי ידועה ברומנים הסוערים שהיא מקיימת עם גברים נשואים, והיא מדברת עליהם בחופשיות (40). אורנה, לעומתה, באה מבית שמרני. רותי חושבת שאורנה "משעממת", בלי רוח הרפתקנית" (11), אך מנסה להתקרב אליה כשזו נעשית חברתו של רוני. אורנה דוחה את רותי ש"הפחידה אותה בפה הגדול שלה ובביטחון הצעקני" (39). כשאורנה

מקבלת את תוצאות בדיקת ההיריון, היא פונה אל רותי המנוסה כדי שתפענח אותן (66).

רותי מדברת עם אורנה בגילוי לב על מחלות מין שנדבקה בהן ועל ההפלה והגרידה שעברה (67). היא משתפת את אמה וזוכה לתמיכתה. דעתה על רופאי הנשים שלילית: "כולם חטטניים ודוחפים ידיים" (66). למרות זאת היא ממליצה לאורנה להיבדק אצל רופא נשים וליטול גלולות. היא מלווה אותה אל ד"ר תבור בפעם הראשונה, ושם היא מביכה אותה בהתנהגותה הוולגרית (79-93). כשמתברר שאורנה הרה, רותי מנסה לשכנע אותה להפיל ומזהירה שנישואים כאלה "אף פעם לא מחזיקים מעמד" (144).

דליה מופיעה באנלוגיה ישירה. לדברי רוני, היא "נערה שקטה וביישנית" (36). המספר מוסיף: "היא הייתה נערה יפה ושקטה, אמנם לא הכי פופולרית, אבל מגיל חמש-עשרה לא עבר חודש אחד שלם בלי שיהיה לה חבר. וכל חבר היה רציני, וכל חברות נמשכה לפחות חצי שנה" (104). דליה שומרת על דיסקרטיות ואינה משוחחת על בני זוגה (104). הקשר בין אורנה לדליה נוצר בטיול. אורנה מקבלת גלולות מדליה, וזו מספרת לה שהיא כבר חוותה הפלה וגרידה (106), ושהיא אסירת תודה לאמה שליוותה אותה בתהליך. כשאורנה הרה, היא מתייעצת עמה. דליה מנסה לשכנעה להפיל ולצורך זה ממליצה על ד"ר הירשמן (128-129).

רוני הוא נער ירושלמי בגיל ההתבגרות. משפחתו ממעמד הביניים הגבוה, בן בכור ואח לאבנר ולאסף. רוני מרשים בהופעתו: "גבוה ובולט" (7), בעל כתפיים רחבות ועיניים כחולות (9), ולמרות מעריצותיו הרבות הוא נאמן לאורנה. המספר מאפיין את רוני במישרין: "אחד מהחבריה הכי מקובלים במחזור", ובעקיפין – במעורבותו החברתית: "והיו לו פעילויות בלי סוף. הוא הדריך, שיחק כדורסל, השתתף בחוג סיירות של העיריה, צלל, וגם אהב מסיבות וריקודים" (11), רותי מכנה אותו "גבר לעניין" (6-7), ואורנה מוסיפה באפיון ישיר: "וחביב על כולם" (7) ובאפיון עקיף: שהוא אחראי "וכולם סמכו עליו" (7).

לרוני ניסיון מועט עם בנות. הייתה לו חברה אחת ושמה נורית (7, 70). את מערכת היחסים עם אורנה הוא יוזם. כולם סבורים שהוא בעל ניסיון מיני, אך מתברר שהוא בתול. רוני יוזם את השיחה בנושא קיום היחסים ומופתע כשאורנה משתפת פעולה (11).

רוני ביישן ולכן מתקשה לקנות קונדומים בבית המרקחת. הוא משקר אפוא לאורנה וטוען כי מלאי הקונדומים אזל, ואולם הוא נבוך מהשקר ואינו מעז להביט בה (23).

למרות חוסר ניסיונו, רוני סבלני וקשוב לצרכיה של אורנה בעת קיום יחסי המין (27). הוא מרגיע במגעו, מלטף, מחבק (25, 41, 56, 102, 114, 126) ומדבר אליה ברכות (45).

רוני זהיר ואחראי. הוא משתמש באמצעי מניעה (43); שומר על דיסקרטיות ואינו משתף את חבריו ביחסיו עם אורנה; מקבל את האחריות על התוצאה של יחסיו עם אורנה. הוא מלווה אותה לרופא נשים ולבדיקת דם. הוא יודע שיהיה על אורנה לוותר ויתורים רבים אם תמשיך את ההיריון, ולכן מאפשר לה להחליט.

את כעסו רוני פורק בהרמת קול ובנהיגה מהירה (64).

רוני חרוץ. הוא מתלבט בין מימון ההפלה באמצעות משיכת סכום גבוה מחשבונו בבנק, מה שעלול למשוך את תשומת לב הוריו (120), ובין מכירת אופנועו, שקנה בכספו. לבסוף הוא מחליט להימנע משתי האפשרויות, ובמקום זאת לעבוד בבניין.

כשרוני מתלבט עם אורנה בעניין המשך ההיריון, הוא מסתגר ואינו משתף בלבטיו איש מלבדה. התת-מודע שלו בא לידי ביטוי בחלום: "היה לו חלום מוזר. נולד לו בן, והבן היה בן חמש. ילד יפה, מתולתל, שובב מאוד, ושניהם שיחקו כדורגל על הדשא הצומח לפני הבית של אורנה" (127). רוני מספר לאורנה על החלום שחלם: "על הילד שלנו. ראיתי אותו כל-כך ברור, שקשה לי להאמין שזה היה חלום" (131). "רוני המשיך לחלום חלומות משונים על ילד שלא הכיר" (136). הוא מגיע למסקנה "כי במוקדם או במאוחר הם היו ממילא מתחתנים" (136), וכשאורנה מחליטה להמשיך

בהיריון, הוא תומך בהחלטתה, ויחד הם מחליטים להינשא למרות התנגדות הוריו וחבריו.

רוני מאופיין באמצעות מתיחת אנלוגיה ישירה או ניגודית לבני גילו:

עמרי – הרכלן, בעל "פה גדול" (38) כפי שאפיין אותו יואב, עומד באנלוגיה ניגודית לרוני השומר סוד. עמרי "מתחיל" עם הרבה בנות ומתגאה בכיבושיו, שלא כרוני (30), השומר על דיסקרטיות. עמרי אינו תומך במערכת יחסיהם של אורנה ורוני וטוען "שאורנה תישאר בתולה עד החתונה... ולדעתו זה יפוצץ את העניין" (11). הוא מציע לרוני להתחיל עם בחורות "הרבה יותר מנוסות מאורנה, שנותנות בלי בעיות" (20). עמרי מתנגד לחתונה של אורנה ורוני. הוא משמיץ את אורנה וטוען "שאורנה נכנסה להיריון בכוונה..." (144).

יואב מופיע באנלוגיה ישירה לרוני. דליה היא חברתו הקבועה, והוא שומר על דיסקרטיות ביחסיהם, כמו רוני. יואב מאופיין באמצעות רוני: "יואב היה דווקא מאלה שהוא חיבב. שלש שנים הם שיחקו כדורסל ביחד, ולעתים קרובות גם יצאו לטיולים משותפים. הוא היה חבר קבוע של דליה... מעולם לא סיפר פרטים על היחסים. וכשהיו הבנים מדברים על דפיקות... נהג יואב לפרוש מהחבורה. הוא לא עישן עם כולם ולא ניבל את הפה, ובטיולי התנועה העדיף לפרוש מן ההמולה וללכת עם דליה לבד, לדבר ולדבר על השד-יודע-מה" (36-37). כשרוני מתייעץ עם יואב בנוגע לאמצעי מניעה, יואב מציע לו לשלוח את אורנה אל דליה (37). הוא גם מציע לו לבדוק את הקונדומים לפני השימוש (38). כמו שאר חברי השכבה, גם יואב אינו תומך בהמשך ההיריון ובנישואין.

רוני נמצא באמצע סולם ההתפתחות. אמנם הוא בחור אחראי, אך במהלך הרומן הוא מתמודד עם סיטואציות חדשות: החברות עם אורנה וההתמודדות עם ההיריון, מה שמביא אותו לידי התלבטויות, חיכוכים וקשיים. ואולם הוא נאמן לאורנה, ובסופו של דבר הוא מקבל עליו את האחריות על מעשיו ומתמודד עם דילמת ההפלה לבדו, בלי לשתף חברים ובני משפחה.

רוני נמצא במרכז סולם המורכבות – הוא נער מקובל ופעיל מאוד חברתית, אבל בכל הנוגע ליחסיו האינטימיים עם אורנה הוא דיסקרטי ואינו רץ לספר לחבר'ה. ביחסיו עם אורנה הוא ישר וגלוי ולכן זוכה באמונה. רוני חרוץ ובוגר ויודע לכלכל את צעדיו מן הבחינה הכלכלית. אשר לעולמו המימטי-סמלי, רוני הוא דמות אינדיבידואלית – החלומות שלו מייצגים את התת-המודע, את רצונו להמשיך את ההיריון, וזאת מתוך בשלותו ומוכנותו להקים משפחה למרות גילו הצעיר. אך הוא מאפשר לאורנה להחליט, משום שהיא הנדרשת לויתורים הגדולים יותר – ויתור על השירות בצבא והתמודדות עם גידול התינוק, בעוד הוא משרת את שירותו הצבאי.

ד"ר תבור וד"ר הירשמן – שני הרופאים מייצגים אנלוגיה ניגודית להתמודדות עם ההיריון.

ד"ר תבור הוא גינקולוג בעל קליניקה מסודרת. אורנה שומעת בחדר ההמתנה על מקצועיותו (82) ומבינה שאינו רודף בצע. חדרו חם ונעים. הוא מקדם את פניהן של אורנה ורותי בחיוך, ממלא בכרטיסייה את פרטיה האישיים של אורנה, שואל אותה שאלות שונות, בודק אותה ומסביר לה מה הוא עושה בכל שלב. אורנה שואלת שאלות והוא, בסבלנות רבה, מזים דעות קדומות, מסביר בפירוט על אמצעי המניעה השונים, מתאים לה גלולות ומבקש שתתקשר אליו אם יתעוררו בעיות. אורנה מרגישה שהוא אמין ומצהירה: "אני סומכת עליך" (86-92). כאשר מתברר לאורנה שהיא בהיריון היא באה עם רוני אל ד"ר תבור, וזה מבקש מן השניים לשקול את החלטתם ומדגיש שיש סיכונים בהפלה (123). רוני מתלבט, והרופא מציע להם להרהר בדבר עוד זמן מה. אורנה מחליטה, בעצת דליה ונירה, לדבר עם רופא שעושה הפלות.

ד"ר הירשמן, רופא שמבצע הפלות, מופיע באנלוגיה ניגודית לד"ר תבור. אורנה פונה אליו בעקבות המלצתה של דליה. היא משווה את חדרו הקר לחדרו החמים של ד"ר תבור. מבחינה חיצונית, הירשמן הוא "אדם גבוה ומרשים מאוד" (139). הוא ניגש היישר לנושא ההפלה, ואינו מנסה להבין

את הסיבות לרצונה של אורנה להפיל ואת מערכת היחסים שלה עם בן זוגה, ואף אינו מעלה בדעתו להניאה מכך, שכן מטרתו היא בצע כסף: "זה יעלה לכם אלפיים חמש מאות שקלים... במזומן" (139). לפיכך הוא לוחץ עליה לקבוע את מועד ההפלה: "תגידי לי מתי נוח לך, ונגמור עם זה... בשבוע הבא כל הבקרים שלי פנויים" (140).

הצגת שני הרופאים באנלוגיה ניגודית מטרתה להבהיר לקורא הצעיר, שיש לגשת לרופא מוכר ומוסמך שילווה את הנערה, ואם מחליטים לבצע הפלה, רצוי לעשות זאת במקום מסודר וחוקי. על פי הרומן, הוועדה המופקדת על אישור ההפלות מאשרת פעולה זו באופן אוטומטי לבני נוער.

מסרים וערכים שמקודמים ברומן

המספר מציג באמצעות הגיבורים מודלים שונים של זוגיות:

אהבה חד-צדדית – נירה, חברתה הטובה של אורנה בתחילת הרומן. חסרת ניסיון בזוגיות. בעבר אהבה את רוני אהבה אפלטונית (39).

התנהלות מינית חסרת אחריות – רותי, חברתה של אורנה בהווה. רותי מתנהלת מתוך חוסר אחריות מינית, מחליפה בני זוג רבים, בהם מבוגרים ואפילו נשואים. היא מדברת על הנושא בפתחות: "סיפרה לכולם על הרומנים הסוערים שהיו לה עם גברים נשואים" (40). בטיוול בסיני "התפררה" עם הרופא הנשוי (104). רותי טוענת שעשתה בדיקת דם להיריון שלוש פעמים ולכן יודעת לפענח את התוצאות (66). היא מספרת לאורנה על הפלה שעברה לאחר שהרתה ל"איזה טמבל אחד, שבקושי בא לבקר אותי בבית-החולים כשעשו לי גרידה" (67), ואמה היא שליוותה אותה בבית החולים וטיפלה בה. תוצאה נוספת של יחסי המין הלא קבועים היא הידבקות במחלות. והיא מסכמת: "בסך-הכל לא יצא לי כלום מכל הטמבלים ששכבתי איתם, חוץ ממחלות" (68).

קשרים מיניים מוגבלים – דליה, חברה של אורנה בהווה. כבר היו לה ארבעה חברים, והחברות היתה מבוססת על יחסים רציניים: "מגיל חמש-עשרה לא עבר חודש אחד שלם בלי שיהיה לה חבר. וכל חבר היה רציני, וכל

חברות נמשכה לפחות חצי שנה" (104). דליה מספרת לאורנה על הפלה טבעית שעברה ועל הגרידה בעקבותיה, ומספרת שחברה, "אריק, שממנו נכנסתי להריון, התנהג ממש נהדר" (107). כמו כן היא מספרת על אמה שליוותה אותה בעת הגרידה. לדבריה, האם העדיפה שתיכנס לחופה בבתוליה, אך מבינה שהזמנים השתנו ומשלימה עם המציאות (107).

יחסים מיניים שמבוססים על אהבה – רוני הוא החבר הראשון של אורנה, והיא מקיימת איתו יחסים בפעם הראשונה. את יחסיהם מסכם המספר: "שניהם אהבו זה את זה ושניהם רצו בזה ושניהם נהנו" (30). רוני חש אחריות בנוגע להריון ומוכן לעשות מה שאורנה תחליט. המספר מתאר את מחשבותיו האוהבות של רוני על אורנה בעודם מתלבטים בקשר להפלה: "תוך שבוע הפכה מנערה לאשה, והשינוי כל-כך הלם אותה שהוא חש רצון עז לחבק אותה, לאמץ אותה אל ליבו. להחזיק לה את היד בזמן הלידה, או לשבת לצידה בזמן ההנקה" (132). כשאורנה בוחרת להמשיך בהריון, הם מחליטים להתחתן.

המספר אינו יוצא נגד קיום יחסים בגיל ההתבגרות, אך תומך בהגבלתם ליחסים עם בן זוג אחד, קבוע ואחראי. כמו כן הוא מעודד לשתף את ההורים.

למרות התנגדותם הראשונית של בני משפחה ושל החברים הקרובים בגלל הערכתם שהנישואין לא יחזיקו מעמד לאורך זמן, הספר משדר אופטימיות ותקווה, מאחר שאורנה ורוני אוהבים, גלויי לב והוגנים, ואנו הקוראים מקווים שהמתנגדים לנישואין טעו בהערכתם.

המידע שבספר

הספר מתייחס למגוון רחב של שאלות שמתעוררות בגיל הזה: כיצד לקיים יחסי מין מוגנים ולהימנע מהריון לא מתוכנן? אילו אמצעי מניעה קיימים (כגון ימים "בטוחים", קונדומים, דיאפרגמות וגלולות, בכלל זה "הגלולה של הבוקר שאחרי", אזכור תופעות הלוואי של הגלולות והצורך בהתאמתן למשתמשת בידי גינקולוג בלבד)? איך בוחרים רופא נשים? איך מוודאים

היריון? במקרה של היריון, מודגשת החשיבות שבתמיכת בן הזוג, קבוצת הגיל והמשפחה. כמו כן הספר עוסק בהזמת סטיגמות על רופאי נשים; בהידבקות במחלות מין; בשיחות על הפלה מלאכותית, שהיא טאבו למרות שכיחותה; בסיכונים שבביצוע הפלה כזאת ובדילמות הקשורות בכך; בוועדה לאישור ההפלות ובחלופה אפשרית להפלה. לא נפקד מן הספר מקומו של בן הזוג, שכן גם הוא זקוק לתמיכה ולהבנה ממש כמו האישה ההרה. לבן הזוג יש מקום גם בהחלטה אם להפיל את התינוק.

הסרט בחינת בגרות

הסרט **בחינת בגרות** (1983) עלה לאקרנים שנתיים אחרי פרסום הספר. את התסריט כתבו נפתלי אלטר ואסי דיין, על פי הספר. דיין גם ביים את הסרט. אופיו הדיאלוגי של הספר הקל על הכותבים להופכו לתסריט, אבל היה עליהם להוסיף מאפיינים לדמויות ולעבות את הסיטואציות.

בספר רוני ואורנה הולכים יחד לחדרו, כשהם מתייחדים בפעם הראשונה. בסרט, לעומת זאת, רוני נבוכ, חש צימאון והולך למזוג משקה. עם שובו לסלון הוא מגלה שאורנה איננה שם. הוא הולך לחדרו ומוצא אותה במיטתו. אורנה החששנית היא אפוא היוזמת את קיום יחסי המין. סצנה זו מבהירה שרוני ביישן, וזו לו הפעם הראשונה.

אביה של אורנה, שמופיע כשמרן מאוד בספר ומשפיע על התנהגותה של האם, לא תמיד היה כזה, לדברי אמה. בצעירותו השתתף בהפגנות, והם גרו יחד לפני הנישואין. בספר הוא חובר לבתו הצעירה, ילדה חכמה וסקרנית, שמבקשת לשחק עם אורנה דמקה (78). אך בסרט האב מופיע כדמות אירונית – הוא מוותר ליעל על הכנת שיעורי בית, להוט לנצחה במשחק טלוויזיה ונכשל. סצנה זו חוזרת פעמים מספר.

גם אָחיו של רוני, המתוארים בספר כ"שני חבלנים קטנים" שרוני משגיח עליהם בעת נסיעת הוריהם לחופשה, זוכים בסרט לסצנות משעשעות משלהם, וגם לשמות "אבנר" ו"יהודית", שאינם מוזכרים בספר. כך

לדוגמה כשהם מאזינים לשיחה על ההיריון ועל החתונה ומבינים שיהפכו לדודים.

אשר להודעה להורים על ההיריון, בספר המפגש מתקיים בנפרד: בתחילה עם הוריו של רוני ואחר כך עם הוריה של אורנה. אך בסרט מתקיים מפגש משותף של רוני ואורנה עם כל ההורים, וההתפלגות למחנות היא על פי גישותיהם: אביה של אורנה ואמו של רוני מתנגדים להמשך ההיריון.

ההחלטה להמשיך את ההיריון אינה משכנעת בספר די הצורך, ולכן הוסיפו בתסריט את מותו הפתאומי של עמרי, אך ברומן ההמשך **שנה מעוברת** (158) עמרי נעשה חברה של רותי. מותו של עמרי משפיע על אורנה ורוני: הם מבינים שהחיים קצרים, וצריך למצותם. הרומן מסתיים בהחלטה להמשיך את ההיריון ולהינשא, והרומן **שנה מעוברת** מקיף את חודשי ההיריון והלידה. אורנה יולדת בת ושמה אפרת. אך בסרט יש קפיצה בזמן: אורנה ילדה לפני סיום בחינות הבגרות, ולכן הם מגיעים עם התינוקת אפרת למבחן. רוני מגלה כלפיה חיבה מרובה, ומהחיתול הפרוס מתחתייה הוא מעתיק את הנוסחאות בבחינה.

הסרט כולל סצנות הומוריסטיות מרובות, חלקן שחוקות. למשל, המורה למדעים דומה חיצונית לאיינשטיין. התלמידים "עובדים עליו" ומשמיעים צלצול סיום באמצע השיעור, כך הם מטעים אותו ומקצרים את השיעור.

בסרט נוספו דיאלוגים הומוריסטיים שאינם מופיעים ברומן. רוני הנבון ניגש לרוקח נמוך קומה ומבקש תרופה שתעצור את גביהתו. הרוקח מקלל ומכנה אותו "דגנרט". רוני שואל את דליה איך קיבלה ציון גבוה בספורט: "העתקת קפיצה לרוחק?" ולאחר שרותי שמעה שאורנה בהיריון היא מתבדחת עם עמרי בנוגע לשם המתאים לילדו של שחקן כדורסל: ג'משי לבן וברקוביץ' לבת.

בסרט, הטיול השנתי בסיני הוא טיול של החבר'ה בעלי האופנועים, וכך מתאפשר לרוני ולאורנה להתבודד ולקיים יחסים במהלכו.

אף שהרומן מתרחש בירושלים, הסרט מתרחש בתל-אביב. הבמאי אסי דיין מביע בסרט את אהבתו לעיר תל-אביב: הוא מתעד את דיזנגוף סנטר, שם אורנה עוברת בדרכה אל רוני; את חוף הים, ששם רוני מלמד את אורנה לרכוב על האופנוע; את הירקון, שלאורכו הזוג רוכב צמוד ומאוהב. ייתכן שתל אביב הועדפה בשל תדמיתה: עיר שבה החופש המיני לגיטימי.

התסריט מוסיף מלאות לדמויות המרכזיות ולמשפחותיהן וקורץ לקהל הצופים הצעיר שאליו הסרט מכוון. עם זאת, הוא מיושן, סצנות מצולמות באפלה, יש מעברים גסים בין הסצנות, והדיקציה של השחקנים מלאכותית ודומה לזו שבתיאטרון.

מסרים וערכים שמקודמים בסרט:

המסר המרכזי שהסרט מקדם קשור להעצמת האישה. אחד הבחורים מציע לאורנה במסיבה לעשן גראס, והיא אומרת שאינה מעשנת. בתגובה הוא שואל אותה: יש עוד משהו שאת לא עושה? והיא עונה: "כל מה שאני לא רוצה." ואכן, אורנה מעוצבת בסרט כבחורה דעתנית שעושה רק מה שהיא רוצה. לדוגמה, לפני קיום יחסי המין בפעם הראשונה רוני הולך למטבח למזוג להם מיץ, והיא יוזמת ונכנסת לחדרו ולמיטתו. במסיבה לאחר הפרידה מרוני היא מבינה שאין לה עניין באיש זולתו, ולכן היא חוזרת אל ביתו ושם ממתינה לו. היא המחליטה שלא להפיל, אלא ללדת. בשיחה המשפחתית, כשהיא ורוני מודיעים על נישואיהם, היא מבטאת אסרטיביות.

מסר נוסף שהסרט מעביר הוא שעל כל אדם לראות את עצמו אחראי בלעדי לחייו, ולפעול בהתאם לכך. המסר הזה מועבר באמצעות עמרי. עמרי "נשאר כיתה" בחמישית, ואף שאינו אוהב את מסגרת הלימודים ונמשך לעסקים, הוא ממשיך ללמוד כדי לרצות את הוריו, השואפים שיהיה עורך דין. בסוף השביעית עמרי נזרק מבית הספר ומתגייס, ובעת שירותו הוא נהרג. המסר הוא שהחיים קצרים, ולכן יש למצותם. על כל אדם לחיות

אותם לפי רצונו שלו, ולא לפי רצון הוריו. מכאן מקבלת החלטתם של אורנה ורוני לחיות על פי דעתם לגיטימציה.

האם הרומן והסרט עדיין אקטואליים?

הרומן אקטואלי ועונה על צורכיהם של הצעירים בראשית התפתחותם המינית. המידע בנוגע לאמצעי מניעה רלוונטי גם היום. אמנם הצעירים פחות ביישנים, ומידע רב אפשר למצוא באינטרנט, אך הרומן מאפשר להעלות באופן לגיטימי את הדיון בנושאי מיניות ואמצעי מניעה כחלק מדיון ספרותי.

הרומן מתאים לבני הנוער בימינו. אלה רגילים לתוכניות טלוויזיה שפולשות לחייהם הפרטיים של כוכבים, ובכללם כוכבי תוכניות המציאות (ריאליטי), שמשתפות קהל רחב וזר בנושאים אישיים ואינטימיים. אלא שתוכניות המציאות אינן עוסקות במין בגיל הנעורים, מחשש לגלישה לוולגריות כשהנושא מוצג ויזואלית בטלוויזיה, מה שלא כן כשהוא מוצג באופן מילולי בספרות. הרומן מתמקד אפוא בנושא שמעסיק גיבורים בני גילם של הקוראים. המציאות היא "פלסטית" – אין מוזכרים אירועים בעלי חשיבות לחברה הכללית, והעלילה מתמקדת רק בבני הזוג.

הרומן מוסר מידע רב בנושא קיום יחסי מין בגיל ההתבגרות, עד שלעתים נדמה שזהו ספר הדרכה (בעיקר במפגשים עם ד"ר תבור). יש בו מאפיינים דרמטיים שגורמים להתרגשות, לחרדה, למתח ולשמחה. הקורא מרותק ואינו יודע מה יקרה בהמשך. יש בקריאת הרומן מן המציצנות המאפיינת את תוכניות המציאות בטלוויזיה, שבני הנוער מרבים לצפות בהן, ולפיכך הם יתחברו לרומן גם כיום.

הסרט, לעומת זאת, אינו עומד במבחן הזמן: הבדיחות מיושנות ותפלות, והמשחק דומה לתיאטרון, לכן הצעירים לא ימצאו בו עניין.

ביבליוגרפיה

- אבן, י' (1993). **הדמות בסיפורת**. תל-אביב: ספריית פועלים.
- אוכמני, ע' (1979). הערך "ריאליזם", מתוך: **תכנים וצורות: לקסיקון מונחים ספרותיים**, ב, תל-אביב: ספריית-פועלים, עמ' 265-267.
- ברוך, מ' (2002). **ז'אנרים בספרות לגיל ההתבגרות**, תל-אביב: מפ"ט.
- רון-פדר, ג' (1981). **בחינת בגרות**, ירושלים: אדם.
- רון-פדר, ג' (1984). **שנה מעוברת**, ירושלים: אדם.
- ריבלין, א' (2001). **מונחון לספרות**, תל-אביב: ספריית פועלים, עמ' 61.

הסרט:

- דיין, א' (1983). **בחינת בגרות**, נתניה: גלובוס יונייטד.